

Mga kamatuuran nahanungod
sa kababainhan kag ang
ila kinamatarung: isa ka
praymer sang CEDAW

CEDAW | convention on the elimination of
all forms of discrimination against women

NCRFW | **UNIFEM** | **CIDA**

Original CEDAW brief in English
written by
Olivia H. Tripon

Translated by
Agnes España Dimzon
Alain Russ Dimzon

Cover design by
Women's Feature Service (WFS)

Published by

National Commission on the
Role of Filipino Women (NCRFW)

UNIFEM CEDAW
South East Asia Program-Philippines

With support from the

Canadian International
Development Agency (CIDA)

Printed in the Philippines
March 2006

ANO ANG CEDAW?

Ang CEDAW amo ang Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women (Konbensyon sa Pag-untat sang Tanan nga Porma sang Diskriminasyon Batuk sa Kababainhan). Ginakilala bilang pangkalibutan ukon internasyonal nga kasuguan nahanungod sa mga kinamatarung sang kababainhan, ini ginakilala man bilang "Women's Convention" (Konbensyon sang Kababainhan) ukon ang United Nations Treaty for the Rights of Women (Kasugtanan sang United Nations para sa mga Kinamatarung sang Kababainhan). Ang CEDAW ang una kag amo lang ang internasyonal nga komprehensibo nga kasugtanan nga nagapatungod sa mga kinamatarung sang kababainhan indi lang sa sibil kag politikal nga mga patag, kundi sa sulod sang pang-ekonomiya, sosyal, kultural kag pang-pamilya nga pagpangabuhi.

Ang CEDAW gin-adoptar sang United Nations General Assembly sang Disyembre 18, 1979 sadtong UN Decade for Women (Dekada sang UN para sa Kababainhan). Ang Pilipinas nagpirma sa CEDAW sadtong Hulyo 15, 1980 kag nagratipikar sini sadtong Agosto 5, 1981.

Ang CEDAW amo ang ika-duha nga pinakalapnagon nga kasugtanan nga ginratipikar masunod sa Convention on the Rights of the Child (Konbensyon sa mga Kinamatarung sang Kabataan) sang 180 ka mga pungsod sa kabilugan nga 191 ka mga nagpirma nga State Parties ukon Partidos nga Estado asta sang Marso 2005. Ang kasugtanan nag-epekto sadtong Septyembre 3, 1981 ukon 25 na ka tuig ang nagligad asta subong. Apang madamu pa ang wala makahibalo sini nga kasugtanan.

NGAA DAPAT MAY SEPARADO NGA KASUGUAN SA MGA KINAMATARUNG SANG KABABAINHAN?

Ang preyambulo sang CEDAW nagatudlo nga ang nagaluntad nga diskriminasyon batuk sa kababainhan nagapakita nga ang mga makinarya sang pangkalibutan nga tawhanon nga kinamatarung indi bastante agud makagarantiya sang pag-amlig sang tawhanon nga kinamatarung sang mga babaye. "Ang diskriminasyon batuk sa kababainhan nagalapas sang prinsipyo sang ekwalidad sa mga kinamatarung kag pagrespeto sa tawhanon nga dignidad" kag nagasablag sa partisipasyon sang kababainhansatanan nga patag sang kauswagan kag kalinong.

ANO ANG IMPLIKASYON KAY ANG PILIPINAS NAGPIRMA SA CEDAW KAG NAGRATIPIKAR SINI?

Bilang isa ka Partido nga Estado sang CEDAW, ang Gobyerbno sang Pilipinas nagakilala nga ang diskriminasyon kag inekwalidad batuk sa kababainhan nagaluntad kag kinahanglanon nga himuan sang aksyon sang estado. Ang mga Partido nga Estado dapat Magtaha, Mag-amlig kag Magpatuman sang mga kinamatarung sang kababainhan.

Sila ginapaabot nga:

- Magdula sing tanan nga kasuguan kag mga kinaandan nga buluhaton nga nagadiskriminar
- Magbuhat sang mga polisa batuk sa diskriminasyon kag maghatag sang epektibo nga mga mekanismo kag solusyon sa diin ang kababainhan mahimo nga magreklamo agud tadlungon ang mga pagpanglapas sang ila kinamatarung

- Magpasanyog sang ekwalidad sa tanan nga paagi lakip na ang proactive nga mga tikang, mga kondisyones nga nagahatag ikasarang kag pagsakdag para sa ila
- Magbuhat sang nasyonal nga report tagsa ka apat ka tuig nahanungod sa mga tikang nga ila na ginpatigayon agud matuman ang ila mga katungdanan sa kasugtanan

SIN-O-ANG NAGAPASEGURO KON ANG MGA PARTIDOS NGA ESTADO NAGABUHAT SANG ILA MGA KATUNGDANAN?

Ang United Nations nagtukod sang CEDAW Committee nga ginatapan sang 23 ka mga eksperto nga ginpili sang mga Partidos nga Estado agud magsayasat sang mga reports kag magpagwa sang mga rekomendasyon nga dapat ipatuman kag ipahibalo sang mga Partidos nga Estado sa masunod nga termino. Ang Artikulo 21 sang CEDAW Convention nagahatag sa Komitiba sang gahum sa pagbuhat sang General Recommendations (Pangkabilugan nga mga Panugyan). Ang mga ini may awtoridad sa pag-interpretar sang mga probisyon sang CEDAW Convention nahanungod sa mga kinamatarung sang kababainhan kag mga katungdanan ukon obligasyon sang Estado para sa ila.

Ang Komitiba sang CEDAW nagasapul duha ka beses sa isa ka tuig sa New York kag nagasayasat sang mga report sang mga pungsod sa sulod sang duha ka semana sa Enero kag Hulyo. Ini ginahimo sa presensya sang mga representante sang mga pungsod kag sang ila sini mga NGO nga nagasumiti man sang mga “shadow” ukon alternatibo nga mga reports.

ANO ANG DISKRIMINASYON BATUK SA KABABAINHAN?

Ini amo ang nagkalain-lain nga porma sang distingsyon, indi paglakip kag pagdumili nga ginabuhat base sa pagkalalaki ukon pagkakakaye nga may epekto ukon tuyo nga mapahuyang ukon mabale-wala ang pagkilala, pag-agum ukon pag-ehersisyo sang mga kababainhan sang ila tawhanon nga kinamatarung kag nagapanguna nga mga kinamatarung kag kahilwayan sa politikal, sosyal, cultural, sibil kag iban pa nga patag, nga wala sing paglantaw kon sila kasado ukon indi, kag base sa ekwalidad sang mga lalaki kag babaye. (CEDAW, Artikulo 1).

PAANO ANG CEDAW NAGATUYO SA PAG-UNTAT SANG DISKRIMINASYON?

- ✓ Ini nagatuyo nga magdala sang makahulugan nga ekwalidad sa mga kababainhan. Ang buot silingon sini amo nga ang gobyerno may katungdanan nga magdala sing aktwal nga mga resulta sa kabuhi sang kababainhan.
- ✓ Nagadala ini sang prinsipyo sang State Obligation (Katungdanan sang Estado). Ang buot silingon sini amo nga ang Estado may mga responsibilidad sa kababainhan sa diin indi ini mahimo nga mag-atras.
- ✓ Ini nagadumili sang mga buluhaton kag polisa nga nagabutang sang kababainhan sa disbentaha.
- ✓ Ini nagahatag sang katungdanan sa mga Partidos nga Estado, sa pagpaiway sang paglapas sang mga kinamatarung sang kababainhan nga ginahimo indi lang sang mga institusyon sang estado kag mga opisyal sang gobyerno, kundi subong man sang mga pribado nga mga indibidwal kag grupo
- ✓ Ini nagakilala sang impluwensya sang kultura kag tradisyon nga nagadumili sa kababainhan nga maka-agum sang ila mga kinamatarung kag nagahangkat sa mga Partidos nga Estado sa pagbaylo sang mga kinaandan nga kustombre kag balasehan nga nagadiskriminar sang kababainhan.

SA DIIN NGA MGA ASPETO SANG SOSYEDAD SANG PILIPINAS NAGALUNTAD ANG DISKRIMINASYON KAG PAANO INI MAPATUNG DAN SANG CEDAW?

SA PAGPAMUGON KAG PAGPANG-EMPLEYO

Ang partisipasyon sang mga babaye nga trabahador (female labor force participation rate ukon LFPR) padayon nga nagapabilin nga mas manubo sang sa iya sang kalalakhian sa nagligad nga napulo ka tuig. Sumugod 1995 pakadto sa 2004, ang LFPR sang kababainhan wala sing pagbaylo nga nagrehistro sang 50% lamang samtang ang LFPR sang kalalakhian nagpabilin sa 80%. (October Rounds of the Labor Force Survey LFS, NSO)

Ang gender tracking sa pagpang-empleyo ukon pagklase sang mga trabaho nga panglalake ukon pangbabaye lamang padayon nga nagaluntad. Ang mga datus sadtong 2004 nagapakita nga ang Filipino nga kababainhan padayon nga nagadominar sang grupo sang pangabuhian nga ginakabig nga kasugpon sang ila mga hilikuton sa sulod sang balay, katulad abi sang pagdumala sang opisina kag serbisyo propesyonal, samtang ang mga lalaki nagadominar sang de-makina kag mabug-at nga mga trabaho pang-industriya. (LFS-NSO)

Ang kalabanan sang mga Filipino nga kalalakhian masami amo ang mga mamumugon nga nagakita sang suhol ukon sweldo, ukon nagakita paagi sa kaugalingon nga negosyo, kag ang mga Pilipino nga kababainhan sa kalabanan wala ginabayaran sa pag-obra sang trabaho sa sulod sang panimalay. Sang 2004, 56% ang wala ginabayaran nga mga mamumugon mga babaye, samtang 64% sang mga mamumugon nga ginasuholan kag ginaweldohan mga lalaki, kag 67% sang mga nagakita sa kaugalingon nga trabaho mga lalaki. Samtang sa mga may trabaho nga kababainhan, 50% ang ginasuholan kag ginaweldohan, 33% ang mga nagakita sa kaugalingon nga trabaho (ukon naga empleyo sang kaugalingon ukon nagapang-empleyo) kag 17% ang wala ginabayaran nga nagatrabaho sa pamilya. (NSO)

May yara nga halos ekwal nga partisipasyon sa tunga sang mga babaye kag lalaki sa trabaho sa luwas sang pungsod apang ang konteksto sang ila partisipasyon tuman ka tuhay. Sang 2004, ang kababainhan mga 51% sang kabilugan nga kadamuon sang overseas Filipino workers (OFWs) apang ang ila average nga bulanan nga ingreso ukon remittance nagrepresentar lang sang 57% sang Php 74,267 nga average nga bulanan nga cash remittance sang mga kalalakhian. Ini bangud ang kalabanan sang kababainhan nga Filipino nagatupa sa mga trabaho nga may manubo nga sweldo kag masami nga wala gina proteksyonan. Ang 2004 survey nagpakita nga sobra sa tunga (55.8%) sang mga kababainhan nga nagpadulong sa luwas nagatrabaho bilang mga mamumugon ukon unskilled workers, samtang 27.7% sang mga lalake nagatrabaho angut sa negosyo, kag ang 26.9% nagatrabaho bilang operators sang mga planta kag makinarya. (2004 Survey on Overseas Filipinos, NSO)

Ang Artikulo 11 sang CEDAW nagagarantiya sa mga kinamatarung sang kababainhan nga:

- ✓ May alalangay nga oportunidad sa trabaho, benepisyo, pagtaas sang posisyon kag mga paghanas
- ✓ Mabayaran angay sa klase sang trabaho nga ginahatag sa ila
- ✓ May pag-amlig sa ikaayong lawas kag kahilwayan sa katalagman sa trabaho
- ✓ May benepisyo sa pagpahuway bangud sa pagbata nga may suweldo kag suporta nga mga serbisyo sosyal, kag indi pagpahalinin sa trabaho bangud sa pagbusong, pagbata ukon pagpakasal

Ang mga OFWs ukon mga Pilipino nga Nagatrabaho sa Luwas sang Pungsod may yara nga UN Convention on the Protection of Rights of All Migrants and Members of Their Families (Konbensyon sang UN sa Pag-amlig sang Mga Kinamatarung sang Tanan nga mga Migrante kag mga Miyembro sang Ila Pamilya) kag ang Magna Carta for Overseas Filipinos (Magna Karta para sa mga Pilipinos sa Luwas ukon RA 8042) nga nagaamlig man sang mga indi dokumentado nga mga OFWs kag nagapasangkad sang depinisyon sang "illegal recruiter" nga nagalakip sa ila mga paryente.

Ang kababainhan sa impormal nga sektor wala sang benepisyo kag proteksyon, kag ang ila mga kontribusyon sa ekonomiya wala ginahatagan sang bili. Ang nagaluntad nga kasuguan nga nagaamlig sang mga kababainhan sa lugar sang pagtrabaho amo ang:

- ✓ RA 6972 Day Care Law
- ✓ Paternity Leave (May Suweldo nga Pagpahuway sa Trabaho Bangud sa Pagkaamay)
- ✓ Mga kasuguan nga nagapatungod sa inormal nga sektor
- ✓ RA 7882 nagahatag sang bulig pautang sa mga kababainhan nga may magagmay nga negosyo kag mga industriya, kag mga negosyo nga nabase sa sulod sang panimalay
- ✓ RA 9299 "Magna Carta for Small Enterprises" (Magna Karta Para sa Magagmay nga Negosyo)
- ✓ RA 8425 nagaestablisar sang magagmay nga pautang bilang stratehiya sa pagpahaganhagan sang kaimulon. Sa katapusan sang 2003, isa ka milyon ka mga manughulam ang nakahulam na paagi sa nagkalainlain nga institusyon sa magagmay nga pautang, kag halos tanan sa ila mga babaye

Pangkabilugan nga mga Panugyan (CEDAW General Recommendations)

- ✓ Numero 13 – angay nga bayad sa trabaho
- ✓ Numero 16 – magpahibalo sang mga datus nahanungod sa mga problema sang kababainhan nga trabahador nga wala ginabayaran, kag magpatigayon sang mga tikang agud magarantiya ang pagbayad, seguridad sosyal kag mga benepisyo
- ✓ Numero 17 – Pagtakus kag pagdeterminar sang kadamuon sang mga wala ginahatagan kompensasyon nga mga domestic ukon pangsulod balay nga trabaho kag ang pagkilala sang mga ini sa gross national product

POLITIKA KAG PANGGOBYERNO

Ang resulta sang 2004 nga piniliay (gikan sa Commission on Elections) nagapakita nga ang average nga proporsyon sang mga babaye sa mga ginpili ukon ginboto nga posisyon indi magsobra sa 17%.

- 3 ka mga babaye nga senador sa 12, kag 30 ka mga babaye sa 200 ang napili nga representante sang mga distrito
- isa ka partylist para sa mga kababainhan (Gabriela) sa 16 ka pulungkuan kag 4 ka babaye sa 24 ka partylist nga representante
- 15 sa 77 ka gobernador kag 121 sa 725 ka mga board members
- 15.4% sang mga alkalde kag 13.8% sang mga bise-alkalde ang babaye; 17.1% sang tanan nga konsehal sa mga syudad kag munisipyo nga babaye

Ang kababainhan nga Filipino may mas mataas nga partisipasyon (turn out rate) kag nagadaug sa mga eleksyon apang nagapadayon nga may manubo nga partisipasyon sa

politika kag pang-gobyerno. Sadtong 1998 kag 2001 nga nasyonal kag lokal nga piniliay, ang mga kandidato nga babaye (20% sang tanan nga mga kandidato) nga nagpadalagan sa pangpubliko nga posisyon nangin madinalag-on sa ila pagpapili. Apang bisan pa mataas ang ila kadalag-an sa mga eleksyon, ang Filipino nga kababainhan padayon nga mahina nga partisipasyon sa pang-publiko nga sektor. Sa kamatuoran, ang mahina nga binuhatan sang kababainhan sadtong 2004 nga eleksyon nagrehistro sang daku nga pagnubuh ikumparar sa nagataas nga trand magsugod sadtong 1995. (COMELEC)

Ang kasuguan sa partylist naghatag sa kababainhan sang paglaum nga mahimo nga magpakigbahin sa lehislatibo nga lebel sang panggobyerno. Apang ang mga kinahanglanon sang nasyonal nga talaksan kag ang kakulang sang impormasyon para sa mga babaye nga botante ang pila sa mga rason kon ngaa napaslawan sa pagdaug sa mga partido nga posisyon ang kababainhan. Ang mga partido sang kababainhan nagapaninguha nga makasulod sa lehislatura agud mapun-an ang 30% nga quota sang kababainhan gikan sa mga partido politikal kag iban pa nga ginapili ukon ginanombrar para sa mga hubon nga nagabuhat sang desisyon (decision-making bodies).

Ang partisipasyon sang kababainhan sa mga hukmanan nangin mahuyang man. Ang mga hukmanan nga Shari'a, ukon mga espesyal nga hukmanan para sa mga kasuguan sang mga Muslim, nagapabilin nga dominado sang mga lalaki, luwas lang sadtong 1996 kon san-o may isa ka babaye nga nangin huwes sa Shari'a Circuit Court. Magsugod sadtong Marso 2004, may apat na ka mga babaye sa kabilugan nga 14 nga huwes sa Korte Suprema.

Bisan pa ang kababainhan nagadominar sang burokrasya labi na sa teknikal ukon ikaduha nga lebel, sila daw indi makahimo sang daku nga pagpataas sang posisyon sa trabaho. Mga 53% sang 1.45 ka milyon ka mga nagatrabaho sa gobyerno sang 1998 mga babaye, apang yara lang sila sa ika-duha nga lebel (71.9%). Mga 345 lang sang mga babaye ang yara sa una kag pangatlo nga lebel. Ang kababainhan sa burokrasya laban nga yara sa teknikal nga mga trabaho kag ang mga lalaki kalabanan nga clerks ukon manager/executives (supervisory position). (Civil Service Commission)

Ang partisipasyon sang mga kababainhan sa mga unyon naghubo halin sa 59.6% sadtong 1996 pakadto sa 34.2% sadtong 2000. Ang liderato sang mga unyon sang kababainhan naghubo man halin sa 35% pakadto 25.6% sadtong 2000. (NCRFW)

Ang CEDAW nagagarantiya sang mga kinamatarung sang kababainhan sa:

- ✓ Pagboto, pagpapili kag pagpungko sa mga posisyon pangpubliko sa tanan nga lebel (Artikulo 7)
- ✓ Pagpartisipar sa mga NGO kag mga asosasyon nga nagapatungod sa pangpubliko kag politikal nga pagpangabuhi sa pungsod. (Artikulo 70)
- ✓ Pag-agum sang oportunidad nga magrepresentar sa gobyerno sa internasyonal nga lebel kag magpartisipar sa mga trabaho sang internasyonal nga mga organisasyon (Artikulo 8)

POPULASYON KAG IKAAYONG LAWAS SA PAGPAMATA

- ✓ Wala sing pungsudnon nga polisa sa ikaayong lawas sa pagpamata
- ✓ 20.5% sang mga kasado nga mga babaye may kabudlayan sa pagkuha sang mga contraceptives agud magbal-ut sang ila pagbata ukon magplano sang ila pamilya (2000 Family Planning Survey)

- ✓ Limitado ang pag-agum sang mga kinahanglanon nga materyales, impormasyon, kag mga serbisyo nahanungod sa artificial contraceptives sa pila ka mga syudad kag probinsya nga nagapasanyog sang natural nga mga metodo sa pagplano sang pamilya
- ✓ Sa tagsa ka oras, mga 46 ka makatalagam nga mga kaso sang induced abortion (pagpahulog sang lapsag) ang ginabuhat sa ilegal nga paagi diri sa Pilipinas (1999 Country Population Assessment UNFPA)
- ✓ 10 ka babaye ang nagakapatay tagsa ka adlaw bangud sa mga kawsa nga may kahilabtan sa pagbata ukon pagpamata (1999 NDHS)

Ang isa ka bag-o lang ginhimo nga family planning survey (FPS) nagapakita nga 49.3% lang sang mga kababainhan ang nakagamit, sa pinakamanubu, sang isa ka metodo sang contraceptive nga isa ka moderno nga metodo. Sa mga ini, 35.% ang naga gamit sang moderno nga metodo samtang 14.2% ang naga gamit sang tradisyonal nga metodo. Ang pills amo ang nagapanguna nga contraceptive method, kag ginasundan ini sang female sterilization kag calendar o rhythm method. Ang condom, bisan pa malapnag nga ginapanagtag kag mahapos nga makuha halin sa mga sentro sang ikaayong lawas, nagakapin lang sang 2.1% sang kabilugan nga pag gamit. (2004 FPS, NSO)

Ang National Demographic and Health Survey (NDHS) nagapakita nga 5.6% sang mga nagabusong nga mga babaye wala nagpa pre-natal, kag 6.5% (71.8% sini naghalin sa uma) nagpabata sa mga paltera (traditional birth attendants). Sa pagbata, 1 sa 3 (37.1%) sang mga nagabusong nga mga babaye gin-asistiran sang mga paltera kag 3 sa 5 (61.34%) nga mga nagabusong nga mga babaye nagpili nga magbata sa ila balay. (2003 NDHS, NSO)

Sang Septyembre 2005, ang departamento sang ikaayong lawas nakabaton sang kabilugan nga 2,354 ka mga ginreport nga mga kaso sang HIV Ab Seropositives sang ang ini nga ahensiya nagsugod sa pagkolekta sang mga datus sadtong 1984. Sa mga ini, 862 ang mga babaye. Sa kabilugan nga numero sang mga kaso sang HIV, 702 ang naglambot sa AIDS.

Ang CEDAW amo lang ang kasugtanan sa tawhanon nga kinamatarung nga nagatib-ong sang mga kinamatarung sang kababainhan sa serbisyo sa ikaayong lawas, lakip na ang mga metodo sa pagplano sang pamilya.

Ang CEDAW nagagarantiya sang mga kinamatarung sang kababainhan sa:

- ✓ Komprehensibo nga serbisyo sa ikaayong lawas, lakip na ang pagplano sang pamilya (Artikulo 12)
- ✓ Magdesisyon sa kadamuon sang bata kag sa pagbal-ut sang pagbusong (Artikulo 16)
- ✓ Pagbuligay sa mga responsibilidad sang pagkaginikanan
- ✓ General Recommendations No. 15 (Pangkabilogan nga mga Panugyan Numero 15) – pagpaiway sang diskriminasyon batuk sa mga kababainhan sa nasyonal nga stratehiya para sa pag paiway kag pagkontrol sang AIDS

Pending nga Hagna (Pending Bill)

Ang HB 3773 ukon Responsible Parenthood and Population Mangement Act (Akta sa Responsable nga Pagkaginikanan kag Pagdumala sang Populasyon) nabase sa mga katungdanan sang nasyonal kag lokal nga mga gobyerno agud mahatag ang mga nagapanguna nga serbisyo lakip na ang basehan nga ikaayong lawas, ikaayong lawas

angut sa pagpamata (RH) kag ang pagplano sang pamilya (FP); kag paghatag penalidad sa mga opisyales sang gobyerno nga nagadumili ukon hungod nga nagadumili sang paghatag sang legal, medikal, kag hilway sa katalagman nga pagtatap sa ikaayong lawas angut sa pagpamata, lakip na ang pagplano sang pamilya. Ang duha-ka-bata-tagsa-ka-pamilya nga polisa bilang pinakamaayo nga kadakuon sang pamilya (ideal family size) indi dapat nga ipamilit nga pagasundon (should not be made mandatory).

ANG PAGPAMINTAS BATUK SA KABABAINHAN KAG MGA KABATAAN KAG ANG PAGBALIGYA SANG MGA INI (TRAFFICKING)

May nagkalainlain nga mga trends gikan sa mga ahensiya sang gobyerno nahanungod sa kadamuon sang mga kaso sang pagpamintas batuk sa kababainhan.

Ang kadamuon sang VAW cases ukon mga kaso sang pagpamintas batuk sa kababainhan nga ginpahibalo sa pulisiya nagsaka sang pito ka pilo halin sa 1,100 sadtong 1996 pakadto sa 7,383 sang 2004. Ang pinakamataas nga kadamuon sang mga kaso sang pagpamintas batuk sa kababainhan sa gikan sa departamento sang pulisiya naglambot sa 10,343 sadtong 2004. Ang social welfare department, ugaling, nakakita sa kabilugan nga pagnubo sa kadamuon sang women in especially difficult circumstances ukon mga babaye sa pinasahi nga mabudlay nga mga sirkumstansya (WEDC) nga nabuligan halin sadtong 1999.

Ang mga lista sang pulisiya kag sang social welfare department nagapakita nga ang pagpanakit kag paglugos amo ang pinakakumon nga sahi nga kaso sang VAW nga ginpahibalo (reported).

- ✓ 6 sa 10 ka nakaagi lugos sang miyembro sang ila kaugalingon nga pamilya (incest) nagsugid nga ang ila mga iloy ginasakan sang ila mga amay
- ✓ 9 sa 10 ka ginasakan nga mga babaye nakaagi lugos sa ila mga bana
- ✓ 6 sa 10 ka nakaagi sakit nga mga babaye nakaagi mag sang pagsakit samtang sila nagabusong (selected VAW statistics from Women's Crisis Center 1995-1998 cited in the Philippine NGO Beijing + 10 report)

Ang mga kaso sang VAW nga naangut sa migration isa ka seryoso nga problema sa Pilipinas kag may pinakamataas nga kadamuon sang mga babaye nga nagatrabaho sa luwas sa pungsod. Halin sang 1993-2002, may 1,013 ka gin report nga mga kaso sang pagbaligya sang tawo ukon human trafficking. Ang Kanlungan nagpahibalo sang 32 ka kaso sang pagbaligya sang tawo sa 170 ka mga kaso nga ila ginserbisohan sadtong 2004.

Ang CEDAW nagagarantiya sa mga kinamatarung sang kababainhan nga:

- ✓ Mangin hilway sa tanan nga porma sang pagpamintas – pisikal man, seksual, emosyonal, mental ukon pang-ekonomiya (Artikulo 6)
- ✓ Mangin hilway sa tanan nga porma sang pagbaligya sang mga babaye kag prostitusyon (Artikulo 6)
- ✓ Pangkabilugan nga mga Panugyan 12 kag 19 – naga-implementar sang mga laye agud maamligan ang kababainhan batuk sa tanan nga sahi sang pagpamintas sa ila pang-adlaw-adlaw nga pagpangabuhi, kag ang paghatag sang mga suporta nga serbisyo

Resolusyon pagkatapos sang 10 ka tuig nga pagsayasat sang Beijing Declaration and Platform for Action - magdula sang kakinahanglanon sang pagbaligya sang

kababainhan kag mga bata nga babaye kag tanan nga porma sang pagpanghimulos, himuon nga krimen ang pagbaligya sa mga tawo, kag mag-adoptar sang iban pa nga mga tikang lakip na ang paagi sa bilateral kag multilateral nga kooperasyon

Naga-eksistir nga mga kasuguan

- ✓ RA 7877 Anti-Sexual Harassment Law
- ✓ RA 8353 Anti-Rape-Law – paghimo sang pagpanglugos bilang krimen batuk sa mga persona; ang pagpalapad sang depinisyon sang pagpanglugos
- ✓ RA 8505 Rape Victim Assistance Act
- ✓ RA 6955 Anti-Mail Order Bride Law
- ✓ RA 9262 Anti-Volence Against Women and Children Law
- ✓ RA 9208 Anti-trafficking in Persons Act

KABABAINHAN SA KAUMHAN

Isa sa apat ka mga babaye nga naga-edad sang 15-24 nakasugod na sa pagpamata kag kalabanan sa ila nagapuyo sa kaumhan, nakatapos lang sang elementarya, kag nagikan sa imol nga pamilya. (NDHS, 2003)

Artikulo 14 napatungod sa kababainhan sa uma agud mapaseguo nga sila makapartisipar kag makabenepisyo sa mga programa sa pag-pauswag sang kaumhan, ang CEDAW nagagarantiya sang mga kinamatarung sang kababaihan sa . . .

- ✓ Pagpartisipar sa pagplano kag pag-implementar sang kauswagan
- ✓ Komprehensibo nga serbisyo sa ikaayong lawas, lakip na ang pagplano sang pamilya
- ✓ Direkta nga magbenisyo sa mga programa sa seguridad sosyal
- ✓ Edukasyon kag paghanas, pormal ukon indi pormal, kag functional literacy (ikasangkol ukon ihibalo sa pagbasa kag pagsulat)
- ✓ Ekwat nga kahapusan sa pag-angkon sang mga oportunidad pang-ekonomiya, katulad sang pautang, pasilidad sa pagbaligya, nagakaigo nga teknolohiya kag ekwat nga pagtratar sa reporma sa duta kag reporma pang-agraryo
- ✓ Nagakaigo nga mga kondisyon sa pagpangabuhi – sa pabalay, katinlo, elektrisidad kag kinahanglanon nga tubig, transportasyon kag komunikasyon

MGA TUMANDOK NGA KABABAINHAN

May kakinahanglanon sa pag rehabilitate ukon pagkaayo kag pagpauswag sang mga lugar nga naigo sa konplikto, subong man pagpakigsakop sa katilingban (integration to the mainstream) ang mga Moros kag mga tumandok (indigenous peoples). (Situational Analysis of the Philippine Population, UNFPA 2005.)

Ang mga Moros kag mga lumad sa Mindanao nagaantus sa indi pagkalakip sa sosyo-ekonomiya nga pangabuhi, pagkawala sang duta, tuman ka kulang sa nagapanguna nga mga serbisyo, kag manubo nga kapasidad sa pagbasa kag pagsulat. Bangud sa impluwensya sang tradisyonal nga kultura, mas malala ang sitwasyon sang kababainhan kag mga bata nga babaye. Samtang sa Cordillera nga isa sa lima nga pinakaimol nga rehiyon sa pungsod, ang mga tumandok, partikular na ang kababainhan, nagapakita sang nagalala nga sitwasyon sang kaimulon.

Ang Artikulo 14 sang CEDAW mahimo man i-aplikar sa mga tumandok nga kababainhan kag may dugang nga proteksyon sa ila kultura kag kadutaan sang ila katigulangan (ancestral domains)

Resolusyon pagkatapos sang napulo ka tuig nga pagsayasat sang Beijing Declaration and Platform for Action (Deklarasyon kag Plataporma sang Aksyon sa Beijing)

- ✓ Agud mapaseguro ang lubos kag epektibo nga partisipasyon sang mga tumandok nga kababainhan sa implementasyon, pagpadayon kag pagbantay sang PFA kag MDGs
- ✓ Nagatawag sa mga gobyerno, inter-governmental nga mga ahensiya, pribado nga sektor kag sosyedad sibil nga magpatigayon sang mga tikang nga nagapaseguro sang partisipasyon sang mga tumandok nga kababainhan sa tanan nga aspeto sang sosyedad

MGA KABABAINHAN NGA MAY LAIN NGA IKASANGKOL (DIFFERENTLY-ABLED)

Sa CENSUS sadtong 2000, may mga 942,098 ka nahibaluan nga mga kaso sang kababainhan nga nagaantus sa nagkalainlain nga kasablagan (disability), nga 2.5% halin sadtong 1995.

Ang kadamuan sang kababainhan nga may kasablagan sa lawas (physical disability) nagdamu sing diutay sang sa mga lalaki (50.2% kontra sa 49.8%), isa ka pagbaliskad sa trend sang kadamuan sadtong 1995 kon san-o ang mga lalaki naglakip sang 51.1% sang mga tawo nga may kasablagan sa lawas. Mas madamo nga mga babaye ang mahina ang panan-aw sang mata, amat-amat ang pagkabulag, kag nabudlayan makabati. Ang kababainhan nga may kasablagan sa lawas nagaantus sang doble nga diskriminasyon angut sa ila pinasahi nga kondisyon sa pangabuhi. (NCRFW)

Ang CEDAW nagagarantiya sang iban pa nga mga kinamatarung bilang normal nga mga babaye nga may special infrastructure ukon pensahi nga mga gamit katulad sang rampa ukon alagyan para sa may kasablagan sa paglakat, kag mga kasilyas para sa mga babaye kag lalaki nga may kasablagan sa lawas.

- ✓ Pangkabilugan nga Rekomendasyon Numero 18 – nga ang Estado magahatag sang impormasyon nahanungod sa mga kababainhan nga may kasablagan sa lawas sa ila mga report kag sa mga tikang nga ginapatigayon sa pagdumala sang ila partikular nga mga sitwasyon, lakip na ang espesyal nga mga tikang agud mapaseguro nga ang ini nga kababainhan may ekwal nga oportunidad sa edukasyon kag trabaho, serbisyo sa ikaayong lawas kag seguridad sosyal kag pagpaseguro nga sila makapartipisar sa tanan nga patag sang pangabuhi sosyal kag kultural

ORYENTASYON SEKSWAL

Ang mga magnobyong nga homosekswal ukon mga agi kag tomboy wala ginatugutan nga magpakasal. Bangud sini, sila indi mahimo nga mag-agum sang sosyal kag legal nga mga kinamatarung sa mga bagay katulad sang propyedad kag pagpanubli, insurance kag iban pa nga benepisyo sa pagka miyembro, pag-adoptar sang bata kag iban pa, katulad sang kinamatarung sang mga nakasal nga heterosekswal nga babaye kag lalaki.

Wala ni isa nga kasuguan sa pungsod ang nagaamlig sang mga persona batuk sa diskriminasyon base sa ila oryentasyon sekswal. (ISSA, 2004 Sexual and Reproductive Health and Rights, Reference for Advocacy in the Philippines)

Ang Artikulo 3 sang CEDAW nagagrantiya sang nagapanguna nga mga tawhanon nga kinamatarung kag kahilwayan

- ✓ Ang Artikulo 5 nagapahanungod sa pagdula sang mga prejudices ukon pagpasulabi kag tanan nga kinaandan nga mga buhat base sa ideya sang pagka inperyor ukon pagka superyor sang lalaki man ukon babaye, ukon base sa kinaandan nga mga hilikuton nga ginahimo sang kababainhan kag kalalakhian (gender roles)
- ✓ Artikulo 16 – ang mga kababainhan dapat nga may ekwal nga kinamatarung sa kalalakhian sa mga bagay nahanungod sa pagpakasal kag pangpamilya nga relasyon
- ✓ Ang Artikulo 6 nagagrantiya sang kinamatarung nga mangin hilway sa tanan nga porma sang pagpamintas – pisikal man ukon sekswal, emosyonal, mental kag pang-ekonomiya

ANG KABABAINHAN KAG ANG ARMADO NGA KONPLIKTO

Ang mayor nga epekto sang armado nga konplikto sa kababainhan sa lokal nga lebel nagalakip sang economic dislocation ukon pagkadula sang pangabuhian, intense sense of insecurity (malala nga pagbatyag sang inseguridad), sekswal harassment ukon assault (pagpamahog sekswal ukon paglugos), pagkaguba sang tradisyonal nga mga istuktura sosyal kag relasyon, kag pagkaguba kon indi man pagkadula sang mga organisasyon sang kababainhan. (NCRFW 1993 study)

Maghalin sadtong 1990-1999, ang Human Rights Commission nakalista sang 100 ka mga kaso sang pagpamintas batuk sa kababainhan sa tunga sang armado nga konplikto sa Rehiyon 2, 6 kag 8. Mga 135,000-150,000 ka mga persona – kalabanan sa ila mga babaye – ang napwersa nga magbiya sang ila mga balay kag mga sitio agud mag-estar sa mga evacuation centers bangud sa mga insidente nga naangot sa giyera magsugod sadtong Enero-Nobyembre 2001. (NCRFW)

Ang mga Lumad, Moro kag Kristyano nga kababainhan pareho nga aktibo nga nagatrabaho para sa kalinong sa Mindanao samtang sila kag ang ila kabataan nangin biktima sang madamu nga porma sang armado nga konplikto.

- Ang Artikulo 6 sang CEDAW nagagrantiya sang kinamatarung sang kababainhan nga mangin hilway sa tanan nga porma sang pagpamintas – pisikal, sekswal, emosyonal, mental ukon pang-ekonomiya
- Declaration on the Protection of Women and Children in Emergencies and Armed Conflicts (Deklarasyon sa Pag-amlig sang Kababainhan kag Kabataan sa Emerhensya kag Armado nga mga Konplikto)

ANG MGA KINAMATARUNG NGA GINAGRANTIYA SANG CEDAW

- ✓ Kinamatarung sa maayo nga kalidad sang edukasyon (Artikulo 10 kag 14)
- ✓ Kinamatarung sa komprehensibo nga serbisyo sa ikaayong lawas, lakip na ang pagplano sang pamilya (Artikulo 11, 12 kag 14)

- ✓ Kinamatarung sa mahapos nga pag-agum sang serbisyo sa pautang kag iban pa nga porma sang pagpahulam pinansyal (Artikulo 13 kag 14)
- ✓ Kinamatarung sa pagpasakop sa paglingawlingaw, pahampang kag kultural nga mga aktibidades (Artikulo 10, 13 kag 14)
- ✓ Kinamatarung sa pagdesidir sa kadamuon sang kabataan kag sa pagbal-ut sa pagbusong (Artikulo 16)
- ✓ Kinamatarung sa pagbuligay sa katungdanan sang pagkaginikanan (Artikulo 5 kag 16)
- ✓ Kinamatarung sa kaangay nga oportunidad sa trabaho, benepisyo kag seguridad sosyal (Artikulo 11 kag 14)
- ✓ Kinamatarung nga mabayaran sang angay base sa ila trabaho (Artikulo 11)
- ✓ Kinamatarung nga mangin hilway sa tanan nga porma sang pagpamintas – pisikal man, sekswal, emosyoal, mental ukon pang-ekonomiya (Artikulo 6)
- ✓ Kinamatarung nga mangin hilway sa tanan nga porma sang pag-pang-ulipon (slavery) kag prostitusyon (Artikulo 6)
- ✓ Kinamatarung sa pagboto, pagpapili kag pagpungko sa pangpubliko nga palangakuan (Artikulo 7)
- ✓ Kinamatarung nga magrepresentar sang pungsod sa internasyonal nga patag (Artikulo 8)
- ✓ Kinamatarung nga magkuha, magbaylo ukon magpabilin sang nasyonalidad kag citizenship (Artikulo 9)

ANO ANG KAPUSLANAN SANG CEDAW SA MGA NAGATULOD (ADVOCATES) KAG MANUGBUHAT SANG MGA POLISA?

- Bilang pahanumdum sang katungdanan sang mga Estado sa idalum sang CEDAW sa pagpasar sang probisyon, kag sa pagreporma sang kasuguan (law reform service provision) ukon pagbag-o sa mga polisa sosyal kag pang-ekonomiya
- Bilang argumento ukon balasehan sa domestic ukon lokal nga mga kaso kag mga probisyon sang konstitusyon nga dapat mahatagan interpretasyon suno sa mga internasyonal nga prinsipyo sang tawhanon nga kinamatarung
- Mga kinamatarung bilang tuyo (targets) kag basehan (indicators) sa paglantaw sang kadalag-an sang mga programa sa kauswagan kag sa pagreport sang mga proseso sini
- Bilang basehan sa empowering rights education program (edukasyon sa kinamatarung nga nagahatag gahum) sa mga kababainhan, mga aktibista, mga huwes, mga abogado, mga katapu sang pulisiya, sang media – sa radio, telebisyon kag pahayagan.

KON ANG INI TANAN INDI MAGMADINALAG-ON, MAY YARA PA NGA OPSYONAL NGA PALSANDIGAN SA CEDAW (OP CEDAW)

Kon ang isa ka babaye naghimo na apang napaslawan sa pagpangayo sang hustisya halin sa gobyerno, kag naggamit sang tanan nga proseso sa idalum sang kasuguan, mahimo siya nga magdangop sa internasyonal nga lebel paagi sa Optional Protocol to CEDAW (Mga Opsyonal nga Patakaran sa CEDAW)

Ang OP-CEDAW gin-adoptar sadtong Oktubre 6, 1999 kag nangin epektibo sang Desyembre 22, 2000. Ang Pilipinas nagpirma sa OP-CEDAW sadtong Marso 21, 2000 kag nagratipikar

sini sadtong Nobyembre 12, 2003. Sang Septyembre 2005, sa 180 ka Partidos nga Estado sa CEDAW, 72 ka mga Partidos nga Estado ang nagsugot sa Optional Protocol (Opsyonal nga Patakaran). Bukas lamang ini kag opsyonal sa mga Partidos nga Estado sang CEDAW. Ang mga pumuluyo lang sang OP nga mga Partidos nga Estado ang mahimo nga mag gamit sang sini nga mga palasandigan.

PAANO MAGTRABAHO ANG OP-CEDAW?

May duha ka mekanismo:

1. Ang paagi sa komunikasyon – ang mga indibidwal ukon mga grupo magsumiti sang petisyon direkta sa Komitiba sang CEDAW
2. Ang paagi sa pagpamangkot – ang komitiba sang CEDAW naga-imbestigar sang seryoso ukon sistematiko nga mga kaso sang pagpanglapas sang kinamatarung sang kababainhan sa mga miyembro nga pungsod

SA DIIN MAHIMO MAG SUMITI SANG REKLAMO?

Committee on the Elimination of Discrimination Against Women
c/o UN Division for the Advancement of Women
Department of Economics and Social Affairs
United Nations Secretariat, 2 United Nations Plaza
DC 2/12th Floor, New York, NY 10017
USA
Fax: 1-212-963-3463

Para sa mga giya kag pamaagi, magbisita sa:
www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/index.html

DUGANGAN ANG IHIBALO NAHANUNGOD SA CEDAW

1. UN website on the CEDAW Convention
<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>
2. Office of the High Commission on Human Rights
Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women
<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/e1cedaw.htm>
<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/21.htm>
3. Peace Women – Women’s International League for Peace and Freedom
<http://www.peacewomen.org/un/ecosoc/CEDAW.html>
4. Office of the High Commission on Human Rights
<http://www.ohchr.org/english/countries/ratification/8.htm>
5. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Social and Human Sciences
http://portal.unesco.org/shs/en/ev.php-URL_ID=3944&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
6. International Labour Office
http://www.logos-net.net/ilo/150_base/en/instr/un_1.htm
7. The People’s Movement for Human Rights Education
<http://www.pdhre.org/conventionsum/cedaw.html>
8. Eldis – The Gateway for Development Information
<http://www.eldis.org/static/DOC2569.htm>

9. Amnesty International
<http://web.amnesty.org/pages/treaty-cedaw-eng>
10. Human Rights Watch
<http://hrw.org/campaigns/cedaw/>
11. Asian Women's Resource Exchange
http://www.aworc.org/bpfa/pub/sec_h/pol00003.html
12. CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN (CEDAW)
<http://www.undp.org/rblac/gender/cedaw.htm>
13. Toolkit for Women
<http://www.earthsummit2002.org/toolkits/women/un-doku/otherun/cedaw.htm>
14. The United States Committee for the United Nations Development Fund for Women
<http://www.unifemusa.org/cedaw.html>
15. Stop Violence Against Women
http://www.stopvaw.org/Convention_on_the_Elimination_of_All_Forms_of_Discrimination_against_Women4.html
16. IWRAP
<http://iwrap.igc.org>
17. IWRAP-Asia Pacific
<http://iwrap-ap.org>

UNTATON ANG DISKRIMINASYON BATUK SA KABABAINHAN

“ang diskriminasyon batuk sa mga babaye nagalapang sang prinsipyo sang ekwalidad”

- **Konbensyon sa pagdula sang tanan nga porma sang diskriminasyon batuk sa kababainhan**

Samtang may mga pag-uswag na sa pag-untat sang diskriminasyon batuk sa kababainhan sa kalabanan nga mga pungsod, wala pa sing katilingban sa diin ang mga babaye nagaangkon sing lubos nga ekwalidad sa mga lalaki. Sa aton pagsulod sa ika-duwa-ka-napulo-kag isa nga siglo, ang kababainhan sa tanan nga bahin sang kalibutan nagapadayon sa pagpakig-away batuk sa nagkalain-lain nga porma sang diskriminasyon. Yari ang pila ka mga pamatuod:

- Duha sa tatlo ka bahin sang mga indi makahibalo magbasa kag magsulat sa kalibutan mga babaye
- Mas madamu nga mga lalaki ikomparar sa mga babaye ang naga-eskwela
- Duha ka pilo nga trabaho nga wala ginabayaran ang gina obra sang mga babaye
- Ang mga babaye nagaganar sing tatlo lang ka bahin kon ikomparar sa apat ka bahin nga ginaganar sang mga lalaki
- Ang mga bagay nga nahanungod sa ikaayong lawas sang mga babaye masami nga ginapabay-an
- Dako pa ang pagkakulang sang representasyon sang kababainhan sa mga posisyon nga may poder
- Ang pagpamintas sa mga babaye isa ka pangkalibutanon nga epidemya

Halin sang pagsugod sini, ang United Nations (UN) nagpasanyog sang ekwalidad sa tunga sang mga lalaki kag babaye. Sa mga tinuig nga nagligad, ini naghiwat sing apat ka internasyonal nga pagsinapul para maduso ang mga kinamatarung sang kababainhan. Karon, may lima ka sistematiko nga hubon ukon system bodies nga nakatutok sa mga isyu nahanungod sa mga babaye: ang Commission on the Status of Women, ang Committee for the Elimination of Discrimination Against Women, ang Division for the Advancement of Women (DAW), ang United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), kag ang International Research and Training Institute for the Advancement of Women (INSTRAW). May yara man nga Inter-Agency Committee nga nagatuyo nga mapaseguro ang koordinasyon kag integrasyon sang isa ka henero nga paglantaw ukon gender perspective sa tanan nga mga programa kag polisa sang UN.

Labing importante sa tanan, ang United Nations nag-adoptar sang mga internasyonal nga instrumento nga nagaplastar sang mga ginkasugtan nga mga legal nga sulondan para maagum ang ekwalidad sa tunga sang mga babaye kag lalaki. Labaw sini tanan amo ang Convention on the Elimination of All Forms of Violence Against Women (Konbensyon sa Pagdula Sing Tanan nga Porma Sang Pagpamintas Batuk sa Kababainhan).

Convention on the Elimination of All Forms of Violence against Women (Konbensyon sa Pagdula Sing Tanan nga Porma Sang Pagpamintas Batuk sa Kababainhan)

Gin-adoptar sang United Nations General Assembly sang 1979, ang Convention on the Elimination of All Forms of Violence Against Women (Ang Konbensyon sa Pagdula Sing

Tanan nga Porma Sang Pagpamintas Batuk sa Kababainhan) amo ang pinakakomprehensibo nga kasugtan nahanungod sa mga kinamatarung sang mga babaye. Masami ginatawag nga internasyonal nga hagna sa mga kinamatarung sang kababainhan, ang Konbensyon nagaestablisar sang mga legal nga kasugtan kag mga katungdanan sa pagpauntat sang diskriminasyon.

Ang Konbensyon nagasaad sang ekwalidad sa tunga sang mga babaye kag lalaki sa sibil, politikal, pang-ekonomiya kag pang-kultura nga mga kinamatarung. Ang Konbensyon nagaobligar sang pag-untat sing tanan nga porma sang diskriminasyon – sa pribado man ukon pangpubliko nga pangabuhi, sa laye ukon sa ila mga pang-adlaw-adlaw nga pagpangabuhi – tubtub nga ang mga babaye ginabaton na nga lubos nga ekwal sang mga lalaki.

Ang Konbensyon amo lang ang nagaisahanon nga kasugtan sa tawhanon nga kinamatarung nga nagapamatuod sang mga kinamatarung sang mga babaye nahanungod sa ila pagbusong kag pagbata, kag ini nagasentro sa kultura kag tradisyon bilang mga pwera sa pagporma sang mga bahin nga ginadala sang henero ukon gender kag mga pangpamilya nga relasyon.

Ang Konbensyon ginhatagan kusog sadtong 3 Septyembre 1981, kag sang Nobyembre 1999 ini ginratipikar ukon ginhilisugtan sang 165 ka mga Gobyerno nga ginkilala nga mga State parties ukon mga partidos nga Estado. Ini ang ikaduha nga pinakalapnagon nga ginratipikar nga kasugtan sa tawhanon nga kinamatarung. Ang Artikulo 1 tubtub 16 sang Konbensyon nagapahanungod sa partikular nga mga tikang nga pagapatigayunon sang mga pungsod nga nagratipikar ukon naghilisugot sa Konbensyon. Ang Artikulo 17 tubtub 30 nagaestablisar sang mga pamaagi para sa implementasyon sang Konbensyon.

Diskriminasyon (Artikulo 1)

Ang diskriminasyon batuk sa mga babaye ginahatagan kahulugan bilang ano man nga pagdistingwer, pagsikway ukon pagdumili nga ginabuhat base sa pagkalalaki ukon pagkababaye nga may epekto ukon tuyo sa pagbuhin ukon pagbale wala sing pagkilala, pag-agum ukon pag-ehersisyo sang mga babaye, nga wala paglantaw kon sila nakasal man ukon wala, base sa ekwalidad sang mga lalaki kag mga babaye, sang tawhanon nga kinamatarung, kag mga nagapanguna nga mga kahilwayan sa politikal, pang-ekonomiya, sosyal, kultural, sibil ukon sa iban pa nga mga patag sang pagpangabuhi.

Mga Talaksan nga Polisa/Policy Measures (Art 2)

Ang diskriminasyon batuk sa kababainhan sa tanan sini nga porma ukon sahi ginakondenar kag ang mga partidos nga Estado nagasugot sa pagpatigayon sang:

- Paglakip sang mga prinsipyo sang ekwalidad sang mga lalaki kag mga babaye sa ila nasyonal nga Konstitusyon, kodigo sibil, ukon iban pa nga mga kasugan para mapaseguro ang realisasyon sang mga prinsipyo nga ini
- Pag-adoptar sang nagakaigo nga mga kasugan nga nagadumili sing tanan nga porma sang diskriminasyon batuk sa mga babaye
- Pag-establisar sang mga hukmanan kag iban pa nga mga institusyon pangpubliko para sa epektibo nga pag-amlig sang mga babaye batuk sa diskriminasyon
- Pagpaseguro nga madula ang diskriminasyon batuk sa mga babaye sang mga persona, mga organisasyon ukon mga negosyo

- Pagdula sang tanan nga mga kasuguan, regulasyon, kustombre kag mga pamatasan nga nagadiskriminar batuk sa mga babaye
- Pagdula sang tanan nga mga probisyon nahanugod sa pagsilot nga naga diskriminar batuk sa mga babaye

Garantiya sang nagapanguna nga mga tawhanon nga kinamatarung kag mga kahilwayan (Artikulo 3)

Ang mga partidos nga Estado nagasugot nga magpatigayon sang mga nagakabagay nga tikang, lakip na ang mga pagpasar sang laye, sa tanan nga patag sang pagpangabuhi, para mahatagan garantiya ang mga babaye sang ila nagapanguna nga mga tawhanon nga kinamatarung nga pareho ang basehan sa mga lalaki

Mga talalupangdon nga mga tikang (Artikulo 4)

Temporaryo kag espesyal nga mga tikang para mapadasig ang pag-agum sang ekwalidad, kag ang tanan nga mga tikang nga ginapatigayon sa pag-amlig sang pagka-ilog indi dapat pagkabigon nga naga-diskriminar (disciminatory)

Ang mga bahin nga ginadala sang pagkababaye kag pagkalalaki (Artikulo 5)

Ang tanan nga mga partidos nga Estado sa Konbensyon nagasugot nga magpatigayon sang masunod nga mga tikang:

- ✓ Ang pagdula sang pagpasulabi kag tanan nga mga pamatasan nga nabase sa pagkanubo (inferiority) ukon pagkataas (superiority) sang lalaki ukon babaye, ukon sa mga kinaandan nga mga buluhaton (stereotyped roles) nga ginadala sang mga babaye kag mga lalaki sa pang adlaw-adlaw nga pangabuhi;
- ✓ Magpaseguro nga ang edukasyon sang pamilya nagatudlo sang nagakaigo nga paghangop sang pagkailoy bilang isa ka importante nga buluhaton sa sosyodad, kag ang mga lalaki kag mga babaye may yara pareho nga responsibilidad sa pagpadaku sang ila kabataan

Prostitusyon (Artikulo 6)

Ang tanan nga nagakaigo nga mga tikang, lakip na ang pagpasar sang kasuguan, dapat mapatigayon para mapunggan ang tanan nga porma ukon sahi sang pagbaligya sang mga babaye kag sang pagpanghimulos sa ila.

Pangabuhi pangpubliko kag politikal (Artikulo 7)

Ang mga babaye dapat, sa pareho nga mga kondisyon sa mga lalaki, magpakigbahin sa politkal kag pangpubliko nga patag sang pagpangabuhi sa pungsod, kag sila dapat nga may mga kinamatarung nga masunod:

- ✓ Sa pagboto sa tanan nga eleksyones kag pangpubliko nga pagkonsulta sa mga pumuluyo kag pag-aprobar sang mga hagna sang gobyerno, kag sila dapat nga pagakabigon nga kwalipikado sa mga eleksyon sa tanan nga posisyon nga ginapili sa publiko
- ✓ Magpartisipar sa pagbalay sang mga polisa sang gobyerno kag mag-alagad sa mga talatapan sa tanan nga lebel sang gobyerno

- ✓ Magpartisipar ukon magpakigbahin sa mga NGO (mga organisasyon nga independyente ukon indi direkta sa idalum sang gobyerno) nga nagapatungod sa pangpubliko kag pangpolitika nga pangabuhi sa pungsod.

Representasyon (Artikulo 8)

Ang mga babaye dapat nga hatagan sang oportunidad nga magrepresentar sang ila mga Gobyerno sa internasyonal nga lebel, kag magpartisipar sa mga buluhaton sang mga internasyonal nga mga organisasyon

Nasyonalidad (Artikulo 9)

Ang mga babaye dapat nga may pareho ukon ekwal nga katarungan sa mga lalaki sa pagpanag-iya, pagbaylo ukon pagpabilin sang ila nasyonalidad, ukon paghawid sang ila nasyonalidad kag sang nasyonalidad sang ila mga kabataan. Sa partikular, ang pagpakasal sa isa ka tawo nga may lain nga nasyonalidad dapat nga indi sa gilayon mag-apektar sang nasyonalidad sang asawa.

Edukasyon (Artikulo 10)

Ang mga babaye dapat nga hatagan sing pareho nga kinamatarung sa mga lalaki sa patag sang edukasyon, mas partikular sa:

- ✓ Panugyan nahanungod sa career kag bokasyonal nga kurso
- ✓ Kurikula, eksaminasyon, mga kwalipikado nga manunudlo, kag nagakabagay nga mga sulondan sa palibut kag mga pasilidad
- ✓ Magkaangay nga edukasyon sa babaye kag lalaki (co-education) kag pagbag-o sang mga tekstbuku ukon libro para sa pagdula sang mga kinaandan nga mga konsepto nga nagadiskriminar sa mga babaye
- ✓ Scholarships kag iban pa nga mga ginahatag nga espesyal nga oportunidad sa pagtuon ukon pag-eskwela
- ✓ Padayon nga pagtuon, lakip na ang mga programa sa pagbasa kag pagsulat
- ✓ Pagpanubu sang mga insidente sang pag-untat sa pagtuon
- ✓ Ekwil nga mga oportunidad sa pagpartisipar sing aktibo sa pahampang kag edukasyon pisikal
- ✓ Mahapos makaagum sang mga impormasyon nga nagapagpaseguro sang ikaayong lawas kag maayo nga kahimtangan sang mga babaye, lakip na ang mga panugyan nahanungod sa pagplano sang pamilya

Pagpang-empleyo (Artikulo 11)

Mga tikang nga dapat patigayonon para madula ang diskriminasyon batuk sa kababainhan sa patag sang pagpang-empleyo, kag sa pagpaseguro sang mga masunod nga mga kinamatarung:

- ✓ Sa pagtrabaho
- ✓ Sa mga oportunidad nga pareho sa mga lalaki
- ✓ Sa hilway nga pagpili sang propesyon kag palamugnan, sa pagtaas sang posisyon, sa seguridad sa trabaho, kag tanan nga benepisyo kag kondisyones sa pagserbisyo, kag sa pagbaton sang bokasyonal nga paghanas kag nagapadayon

- nga paghanas lakip na ang praktikal nga pagtuon (apprenticeships), abanse nga bokasyonal nga paghanas kag liwat (recurrent) nga paghanas
- ✓ Sa ekwal ukon pareho nga sweldo, lakip na ang mga benepisyo kag pareho nga pagtrato sang mga manog-empleyo, nga may kapareho nga balor ukon bili, kag subong man sang ekwalidad sa ebalwasyon sang kaledad sang trabaho
- ✓ Sa seguridad sosyal
- ✓ Sa pag-amlig sang ikaayong lawas kag sa mga sitwasyon sa pagtrabaho nga hilway sa katalagman

Para mapaiway ang diskriminasyon batuk sa mga babaye base sa ila pagkailoy, ang mga partidos nga Estado dapat nga magpatigayon sing nagakaigo nga mga tikang:

- ✓ Pagdumili sang pagpahalin sa trabaho bangud sa kahimtangan sa pagbusong ukon pagkailoy
- ✓ Sa paghatag sang sweldo sa temporaryo nga indi pagtrabaho bangud sa pagbusong, ukon pare-pareho nga benepisyo sosyal bangud sa pagkadula sang trabaho, pagkauna ukon pagkadugay (seniority) sa trabaho kag iban pa nga social allowances
- ✓ Pabaskugon ang probisyon sa mga serbisyo sosyal, partikular na ang mga pasilidades para ang mga ginikanan mahatagan sang ikasarang nga magpadayon himo sang ila trabaho samtang nagaatipan sang pangpanimalay nga responsibilidad
- ✓ Paghatag sang espesyal nga pag-amlig sa mga babaye sa tion sang pagbusong, ilabi na sa mga sahi sang trabaho nga nahibaloan nga makatalagam para sa ila

Ang mga kasuguan nga ginpasar dapat nga regular ukon sige-sige nga isayasat kag baguhon base sa mga bag-o nga ihibalo sa siyensya kag teknolohiya

Ikaayong Lawas (Artikulo 12)

Ang mga tikang nga dapat ipatigayon sa pagdula sang diskriminasyon sa patag sang ikaayong lawas para mapaseguro nga ang kababainhan may pareho ukon ekwal nga oportunidad sa mahapos nga pag-agum sang mga serbisyo sa ikaayong lawas, lakip na ang pagplano sang pamilya.

Ang mga nagakaigo nga serbisyo dapat nga ihatag sa mga babaye angut sa ila pagbusong, pagsulod kag pagtiner sa ospital, kag sa panahon nga bag-o lang sila makabata, ang paghatag sang libre nga serbisyo kon ini kinahanglanon, kag subong man paghatag sang bastante nga nutrisyon sa tion sang pagbusong kag pagpasuso.

Mga benepisyo sosyal kag pang-ekonomiya (Artikulo 13)

Ang mga babaye dapat nga sa ekwal nga basehan may mga masunod nga kinamatarung:

- ✓ Benepisyo sa pamilya;
- ✓ Paghulam sa bangko, pagprenda kag iban pa nga paagi sang paghulam;
- ✓ Magpartisipar sa mga aktibidades sa paglingawlingaw, pahampang kag tanan nga aspeto sang pangabuhi kultural

Mga babaye sa kaumhan (Artikulo 14)

Dapat talupangdon ang mga partikular nga problema sang kababainhan sa kaumhan kag sa mga espesyal nga kontribusyon nila sa ekonomiya sang pamilya, lakip na ang wala bayad nga mga trabaho (reproductive roles).

Bangud sini, ang masunod nga mga kinamatarung ang kinahanglan:

- ✓ Pagpartisipar sa pagplano, sa pagpasanyog kag pag-implementar sa mga plano para sa kauswagan sa tanan nga lebel;
- ✓ Mahapos nga pag-agum sang bastante nga mga pasilidades sa pag-amlig sang ikaayong lawas, lakip na ang impormasyon, panugyan kag mga serbisyo sa pagplano sang pamilya;
- ✓ Sa direkta nga benepisyo sang mga programa sa seguridad sosyal;
- ✓ Sa pag-agum sing tanan nga klase sang paghanas kag edukasyon, lakip na ang pagpasanyog sang ila kapasidad sa mga teknikal nga buluhaton;
- ✓ Sa pag-organisar ukon pagtukod sang mga grupo nga makabulig sa pagpabaskug sang kaugalingon kag mga kooperatiba agud maagum ang pareho ukon ekwal nga paagi sa pagkuha sang mga oportunidad pang-ekonomiya;
- ✓ Sa pagpartisipar sa tanan nga aktibidades sang komunidad ukon katilingban;
- ✓ May medyos ukon paagi sa paghulam sang kwarta, mga pasilidades sa pagbaligya, nagakabagay nga teknolohiya kag pareho ukon ekwal nga pagtrato sa reporma sa duta kag sa reporma pang-agraryo, kag subong man sa mga palakat sa paghalin sa ginaokupar nga duta (land resettlement schemes);
- ✓ Pag-agum sing maayo nga mga kondisyones sa pagpangabuhì, partikular na ang mga serbisyo sa ilistaran ukon balay (housing), sa katinlo, elektrisidad, kinahanglanon nga tubig, transportasyon kag komunikasyon.

Kasuguan (Artikulo 15)

Ang mga babaye dapat may ekwalidad sa kasuguan ukon laye sa masunod nga mga patag:

- ✓ Magkatulad nga kapasidad legal sa mga lalaki kag sa mga oportunidad sa pag-ehersisyo sina nga kapasidad sa mga kontrata, sa pag-administrar sang propyedad, kag sa mga prosidemiyento sang mga hukmanan;
- ✓ Ang tanan nga kontrata kag iban pa nga mga pribado nga legal nga mga instrumento ukon papeles nga nagapakitid ukon nagadumili sang legal nga kapasidad sang mga babaye dapat ideklarar nga wala kalig-unan kag wala sing epekto (null and void);
- ✓ Ang mga babaye dapat nga may kahilwayan sa ila mga buluhaton ukon mga lihok kag sila dapat may kahilwayan sa pagpili sang ila puluy-an kag ilistaran.

Pagpakasal kag pamilya (Artikulo 16)

Ang mga babaye dapat nga may pareho ukon ekwal nga mga kinamatarung sa mga lalaki sa mga bagay nahanungod sa pagpakasal kag pangpamilya nga relasyon, sa partikular:

- ✓ Magpakasal
- ✓ Sa pagpili sang asawa ukon bana

- ✓ Sa panahon samtang sila kasal kag sa pagdula sang bisa sini nga kasal;
- ✓ Bilang mga ginikanan, nga wala sing paglantaw kon sila nakasal man ukon wala;
- ✓ Sa pagpili nga may kahilwayan sang kadamuon kag pagbal-ut sang mga kabataan, pag-agum sang impormasyon, edukasyon kag mga paagi nga nagahatag ikasangkol sa pag-ehersisyo sini nga mga kinamatarung;
- ✓ Nahanugod sa mga bagay katulad sang pagkaginikanan, pagkamanugtatap (guardianship), pagkasalaligan (trusteeship) kag pagpaayop (adoption) sang ila kabataan;
- ✓ Kapareho nga mga kinamatarung personal bilang asawa ukon bana, lakip na ang kinamatarung sa pagpili sang apelyido, propesyon kag palangabuhan ukon okupasyon;
- ✓ Nahanugod sa pagpanag-iya, pag-angkon, pagdumala, adminstrasyon, pag-agum kag paghusay sang mga propyedad.

Ang minimum nga edad sa pagpakasal dapat pat-uron kag ang pagrehistro sang kasal sa opisyal nga listahan dapat nga buhaton nga wala sing pili kag dapat ipatuman sa tanan nga nagapakasal (should be made compulsory).

Ang Pagbuhat sang mga Kinamatarung nga mga Kamatuoran ukon Reyalidad: Ang Komitiba sa Pagdula sang Diskriminasyon Batuk sa Kababainhan (Artikulo 17-30)

Ang implementasyon sang Konbensyon ginamonitor sang Komitiba sa Pagdula sang Diskriminasyon Batuk sa mga Babaye (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW) nga gintukod sadtong 1982. Ang Komitiba gihabahan sang 23 ka mga katapu nga ginapili sang mga partidos nga Estado para sa tag-apat ka tuig nga termino opisyal, kag ang balasehan amo ang ila pagka eksperto, "nga may mataas nga moralidad kag ikasangkol sa mga patag nga ginadala sang Konbensyon". Bisan sila ginanombrar ukon ginahingalanan sang ila mga Gobyerno, sila naga-serbisyo sa ila indibidwal nga kapasidad.

Ang Komitiba nagasapul duha ka beses sa isa ka tuig sa tatlo ka semana nga sesyon para magsayasat sang pag-uswag nga napatigayon sa mga pungsod nga nagratipikar ukon naghilisugot sa Konbensyon. Sa pagsayasat, ang mga Gobyerno nagapresentar sang mga nasyonal nga pagpahibalo (national reports) sa mga tikang nga ila napatigayon para magtuman sang mga obligasyon/katungdanan sang Konbensyon. Ini nga mga reports ginasumiti sa Komitiba isa ka tuig pagkatapos ang isa ka pungsod nangin isa ka partido nga Estado, kag dayon sa pinakamanubo, isa ka bes sa tagsa ka apat ka tuig. Ang kaundan sang tagsa ka report ginatalakay sang mga katapu sang Komitiba kag sang mga representante sang mga Gobyerno. Ang Komitiba nagabaton man sang impormasyon halin sa mga NGO. Base sa pagsayasat, ang mga katapo sang Komitiba pwede nga magpanugyan sang mga bagay para sa dugang nga aksyon sang isa ka partikular nga pungsod.

Ang Komitiba mahimo man nga maghatag sang pangkabilugan nga rekomendasyon sa mga partidos nga Estado sa mga paagi sang pagdula sang diskriminasyon batuk sa kababainhan. Ang Komitiba nag gamit sang ini nga gahum sa mga patag nga wala nahinambit sa Konbensyon, katulad sang HIV/AIDS, kag ang pagpamintas batuk sa mga babaye. Sa katapusan sang ika-baynte nga sesyon sang Enero 1999, ang Komitiba nagsugot sa 23 ka pangkabilugan nga mga panugyan.

Optional Protocol to the Convention (Mga Patakaran nga Mahimo man Sundon Sang Konbensyon)

Ang Optional Protocol to the Convention gin-adoptar sang Pangkabilogan nga Asembliya (General Assembly) sadtong Oktubre 1999. Ang Protocol ukon Patakaran nga nagatugot sa mga indibidwal nga mga babaye ukon mga hubon sang kababainhan nga nakagamit na sing tanan nga lokal nga mga solusyon para magpetisyon sa Komitiba sing direkta parte sa mga paglapas nga nabuhat sang ila mga Gobyerno. Ang Protocol nagatugot mansa Komitiba sa paghiwat sang pag-usisa sa mga malala ukon sistematiko nga pag-abuso sang mga kinamatarung sang kababainhan sa mga pungsod nga mga Partidos sa Konbensyon kag sa Mga Patakaran nga Mahimo man Sundon (Optional Protocol).

Division for the Advancement of Women (Dibisyon sa Pagpauswag sang Kababainhan)

Ang United Nations Division for the Advancement of Women (DAW), nga nabase sa New York, nagahatag sang serbisyo sa Komitiba sa Pa-untat sang Diskriminasyon Batuk sa Kababainhan ukon ang Elimination of Discrimination Against Women. Ang DAW nagatrabaho man upod sa iban nga mga parte sang sistema sang United Nations agud mapasanyog kag masakdag ang Konbensyon kag ang trabaho sang Komitiba, kag agud mapaseguro nga ang mga tawhanon nga kinamatarung sang kababainhan mahatagan sing husto ukon bastante nga pagtamod sa tanan nga internasyonal nga mga kasugtanan nahanungod sa tawhanon nga kinamatarung.

Sa dugang nga impormasyon nahanungod sa Konbensyon kag sa mga kinamatarung sang kababainhan, mahimo magkadto sa home page: <http://www.un.org/womenwatch/daw>, ukon mag padala sang email sa daw@un.org

Ukon makig-angut sa:

Development and Human Rights Section

Department of Public Information Room S-1040, United Nations

New York, NY 10017

Tel (212) 963-3771 Fax: (212) 963-1186 Email: vasic@un.org

Pagtilaw sang kabaskug sang bag-o nga kasuguan kontra sa pagpamintas sa kababainhan kag kabataan

Ni Ma. Diosa Labiste, WFS

ILOILO CITY (WFS) – Tatlo ka babaye, duha sa ila ginasakit sang ila mga bana, samtang ang isa nakaagi lugos, ang nagdangup sa idalum sang bag-o nga laye nga nagatuyo sa pagpa-untat sang pagpamintas sa mga babaye kag kabataan.

Ang tagsa sini nga mga babaye nagkuha sang protection order ukon mando sang pag-amlig gikan sa mga opisyaes sang ila barangay. Ini nga protection order nagamando sa tagbuhat sang pagpamintas nga untaton ang pagsakit ukon pagpahog sa biktma. Ang protection order isa man sa mga lalantawon nga aspeto sang Akta Republika 9262, nga mas kilala bilang Anti-Violence Against Women and Children Act of 2004 kag ginpirmahan bilang laye sadtong Marso 8, 2004.

Sa idalum sini nga laye, ang mga biktima sang pagpamintas pwede nga mangayo sang proteksyon halin sa barangay kag subong man sang temporaryo nga protection order kag permanente nga protection order halin sa korte o hukmanan. Ang barangay protection order epektibo sang 15 ka adlaw apang ang protection order nga halin sa hukmanan pwede mangin epektibo sa mas malawig nga panahon.

Ang isa sa tatlo ka mga babaye karon lang nagkuha sang protection order agud matapna ang iya bana nga wala sang trabaho kag palahubog sa pagsakit kag pagbuyayaw sa iya samtang siya nagabaligya sang dry goods sa merkado publiko. Apang sang wala pa maserbe ang amo nga protection order, ang lalaki nagpauli sa ila lugar sa norte nga bahin sang Iloilo kag wala mahibal-an kon sa diin na siya subong.

Si Lucy Francisco, tiglawas sang Gabriela, isa ka hugpong sang mga organisasyon sang kababainhan, nagsiling nga sila nagbulig sa tatlo ka mga babaye paagi sa pag-upod sa ila pakadto sa mga opisyaes sang barangay agud magkuha sang protection order.

“Indi mahapos sa una. Ang mga opisyaes sang barangay nagpang-alang-alang bangud bag-o ang laye. Apang ginkombensir namon sila nga indi man sila pagasilutan bangud ginaproteksyonan man lang nila ang mga babaye nga may kabuhi nga nabutang sa katalagman,” siling niya.

Ang Gabriela nagtalakay nahanungod sa protection order kaupod sa kababainhan sa mga banwa sang Janiuay kag Estancia sa probinsiya sang Iloilo. Kaupod sini ang paglaum nga ang kababainhan magadangup sa laye kon sila kag ang ila kabataan mangin biktima sang pagpamintas. Ang madason nga ginatuyo sang Gabriela amo ang mga imol nga komunidad sa siyudad sang Iloilo sa diin ang pagpanakit sang mga asawa lapnagon nga naeksperyensiyahan sang madamu nga panimalay.

Si Francisco nagsiling nga ang Gabriela nagatrabaho kaupod sa Commission on Human Rights kag sa mga lokal nga sanga sang Philippine Councilors League sa paghatag sang mga pamulongpulong ukon oryentasyo kag pagpaathag nahanungod sa RA 9262. Nagsiling siya nga nalipay ang mga kababainhan sa ila pagkahibalo nahanungod sa laye.

Ang abogado nga si Rowena Guanzon, tagtukod sang Gender Watch Coalition kag isa sa mga nagpanikasog nga mapasar ang Akta Republika 9262, nagsiling nga ang ini

pinasahi nga laye tungod nagaamlig ini sa mga babaye kag kabataan batuk sa tanan nga porma sang pagpamintas. Apang ang kabaskug sini yara sa protection order, ilabi na sa barangay protection order nga nagaamlig sa mga babaye kag kabataan batuk sa dugang nga katalagman nga ginabuhat sang mga bana, nobyo kag ka live-in ukon sin-o man nga may relasyon sekswal ukon pagpakig-upod ang mga babaye kag nagakapot sang poder sa ila kag sa ila kabataan. Apang indi lang mga lalaki ang mahimo nga makasala sa idalum sang laye bangud ang mga tomboy kag mga nobya mahimo man nga maakusar.

Si Guanzon nagsiling nga ang mga opisyal sang pulisiya kag lokal nga mga opisyaes dapat nga makahibalo sang laye bangud ang temprano nga pagpugong ukon intervention mahimo gid makasalbar sa mga biktima. Sa idalum sang Akta Republika 9262, ang mga awtoridad ukon sin-o man nga nagabulig sa mga biktima indi maakusar sang trespassing kon sila magsulod sa balay sang mga biktima, siling ni Guanzon.

Ang madamo nga aspeto sang RA 9262 gintalakay ni Guanzon nga naghatag sang pamulongpulong kag pagpaathag sadtong Nobyembre 25, 2005 kaupod ang mga opisyaes sang gobyerno kag mga miyembro sang non-government organizations (NGOs) sa "Winning the Battle Against Violence Against Women and Children" (Ang Pagdaug sang Away Batuk sa Pagpamintas sa mga Kababainhan kag Kabataan) nga ginhiwat sa Iloilo Provincial Capitol. Ang aktibidad ginhiwat upod sa pagpatigayon kag suporta sang UNIFEM Southeast Asia nga nagatinguha nga mangin lapnagon ang pagpahibalo nahanungod sa Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) nga gin-adoptar sang United Nations General Assembly sadtong 1979. Ang Konbensyon amo ang pinakakomprehensibo nga kasugtanan sa mga kinamatarung sang mga babaye kag ginratipikar ini sang Pilipinas bilang isa ka kasugtanan sadtong 1981.

Ang Nobyembre 25 talandaan nga pagsugod sang pangkalibutan nga 16-ka-adlaw sang aksyon sa pag-untat sang pagpamintas sa kababainhan kag ini nagalambot sa pinaka mayor nga aktibidad sa Disyembre 10 nga amo ang Adlaw sang Tawhanon nga Kinamatarung (Human Rights Day).

Ang RA 9262 ginakabig nga produkto sang tinuig na nga pagpaninguha sang mga hubon sang kababainhan agud mauntat ang pagpamintas sa mga babaye kag kabataan tungod ini nagadala sang sekswal, sikolohikal kag pang-ekonomiya nga pagpamintas. Ang Artikulo 6 sang CEDAW nagagarantiya sang kinamatarung sang mga babaye nga mangin hilway sa tanan nga porma sang pagpamintas pisikal, sekswal, emosyonal, mental ukon pang-ekonomiya.

Ang pagpanakit isa ka halimbawa sang pag-abuso pisikal, samtang ang paglugos kag pagbutang sa prostitusyon sang isa ka babaye kag sang iya bata natuon sa sekswal nga pagpamintas. Ang sikolohikal nga pagpamintas nagalakip sang pagluib sa asawa ukon bana, sulit-sulit nga pagbuyayaw, pagpakahuya sa publiko kag pagsunod-sunod (stalking) sa babaye sa iya gina-obrahan, eskwelahan ukon iban pa nga lugar, publiko man ukon pribado. Ang indi paghatag sang husto nga suporta pinansyal sa asawa kag minor nga kabataan kag ang pagkontrolar sang propyedad sang mag-asawa ukon kwarta sang babaye halimbawa sang abuso pang-ekonomiya.

Si Francisco nagsiling nga ang RA 9262 dugang nga nagapakita nga ang pagpamintas batuk sa mga babaye indi isa ka pribado nga bagay nga magapabilin sa sulod lang sang

panimalay. Ini isa ka krimen sa diin ang bisan sin-o man nga nakakita ukon may nahibaluan tungod sa insidente mahimo makapasaka sang kaso. Ini mahimo nga magbaylo sang kinaandan nga mga ginahimo sang mga opisyaes sang barangay nga masami nagapatunga kag nagaareglo sang mga konplikto sa tunga sang babaye kag lalake nga natungdan.

Si Police Senior Inspector Erna Forster, nagapamuno sang Women's and Children's Concerns sa Iloilo City Police Office (ICPO), nagsiling nga sila nagaaplikar na sang RA 9262 sa pagpahanungod sa mga kaso sang pagpamintas batuk sa mga babaye kag mga kabataan magsugod pa sadtong Abril 2004, pila ka adlaw lang pagkatapos ang laye nag-epekto sadtong Marso 27, 2004. Apang nagsiling siya nga ang kadalag-an sang laye "fifty-fifty ukon tunga-tunga pa lang". Samtang ang laye sa matuod-tuod nagabulig sa mga biktima, sila kon kaisa nagahinulsol sa ila pagpasaka sang kaso batuk sa ila mga bana, kahagugma ukon ka "live-in" bangud sila luyag man nga magpatawad sa mga ini.

Si Forster nagsiling nga ang mga biktima sang pagpamintas kinahanglan sang pagpanugyan ukon counseling agud sila makapaminagbinag sang ila mga dapat buhaton.

"Kon ang mga babaye makapasaka na sang kaso sa idalum sang RA 9262, dapat na sila magpaalam sa ila mga relasyon," siling ni Forster.

Sa idalum sang laye, wala sing pagpatunga ukon pagsugtanay liwat ang ginatugutan. Ang mga opisyaes sang barangay, upod ang mga katapu sang polisiya kag mga social workers, indi man mahimo nga mag-impluwensiya sa mga babaye nga untaton ang ila legal nga aksyon ukon aplikasyon para sa protection order.

Samtang ang mga babaye mahimo nga proteksyunan sang mga kasuguan sang Pilipinas, si Guanzon nagsiling nga ang pinakamaayo nga paagi nga mauntat ang pagpamintas batuk sa mga babaye amo ang pag-edukar sa tanan, lalaki man kag babaye, nga ang kababainhan may kinamatarung, kag sila may kinamatarung nga mangin hilway sa katalagman sa sulod sang ila mga panimalay.

women's hotlines

counselling and referral services

metro manila

Department of Social Welfare and
Development (DSWD)-NCR
Ugnayang Pag-asa Crisis
Intervention Center
(02) 734-8617 to 18

Bantay Bata Hotline Dial 163

Center for Family Ministry (CEFAM)
(02) 426-4289 to 98

Dial-a-Friend Foundation for
Adolescent Development (FAD)
(02) 734-9663 / 734-8902 to 03

inTouch Foundation Crisis Line
(02) 893-1893 / 893-7603

Kafakasan (02) 735-8303 / 735-5555

Manungon Center Foundation
(02) 928-2384 / 433-0953

Unangan ng Kababaihan (Likhaan)
(02) 926-6230

Project Haven Women's Crisis Center
(02) 924-9315 / 926-7744 / 922-5253

Remedios AIDS Hotline
(02) 524-0551 / 524-4427

Third World Movement Against the
Exploitation of Women
(02) 913-9255

Women's AIDS Hotline
(02) 524-4427

Regions

Baguio: Cordillera Task Force on
Violence Against Women
(074) 445-4395

Manila: Ingg Makababaying Aksyon
(MMA) Foundation
(045) 602-3820 / 602-3983

Cebu: Lihok Pilipina Foundation
(032) 254-8072 / 254-8092

Davao: Bathaluman Women's
Crisis Center Foundation Inc.
(074) 227-7714

medial and health services

metro manila

National Bureau of Investigation
Crisis Center for Women and Children
(02) 524-0237 / 523-8231 local 545

Philippine General Hospital
Women's Desk
(02) 521-8450 local 3072

Philippine National Red Cross
(PNRC) Social Services Department
(02) 526-8418

Women's Health Care Foundation
(02) 924-0717 / Clinic 929-9492

legal assistance

metro manila

Public Attorney's Office, Department
of Justice (02) 929-9010 /
929-9436 to 37

Saligan (02) 426-5690 / 426-6124

Women's Legal Bureau
(02) 921-3893 / 921-8053 / 921-4389

law enforcement agencies

metro manila

Philippine National Police
(02) 723-0401 local 3480 or 3580
Patrol 117 Call or text 117

National Bureau of Investigation
(02) 523-8231 local 3403 / 525-6098

Women's Desk Headquarters
(02) 921-5229

National Commission
on the Role of Filipino
Women (NCRFW)

United Nations Development Fund for Women

Canadian International
Development Agency
(CIDA)